Мельник Г.М.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
Бобрівник С.Л.
старший викладач кафедри іноземних мов і міжкультурної комунікації
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

АКАДЕМІЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ОНЛАЙН СЕРЕДОВИЩІ

Анотація. *В статті обґрунтовується необхідність знань культурних особливостей для успішної академічної соціалізації в міжкультурному онлайн середовищі. Проаналізовано академічну соціалізацію з точки зору ролі учасників освітнього процесу (студент, викладач/інструктор). Детально описано особливості та проблеми академічної соціалізації в даному середовищі. Названо умови та розглянуто можливість застосування різних стратегій навчання для ефективної академічної соціалізації в умовах полікультурного класу. Зроблено відповідні висновки за результатами роботи*.

Abstract. *The article substantiates the necessity of knowing cultural features and peculiarities for successful academic socialisation in intercultural online environment. Academic socialisation is analysed from the perspective of the roles each party (student, teacher/facilitator) plays in the educational process. Peculiarities and problems of academic socialisation are described in detail. The conditions and the possibility to apply various teaching/learning strategies to enhance academic socialisation in a multicultural classroom are considered. Conclusions based on the research results are drawn.*

Ключові слова: *академічна соціалізація, міжкультурне онлайн середовище, культурні особливості, міжкультурна компетенція, метакультурна компетенція, педагогіка справедливості, освітні стратегії.*

Key words: *academic socialization, multicultural online environment, cultural features and peculiarities, intercultural competence, metacultural competence, equity pedagogy, educational strategies.*

Глобалізація вищої освіти та науково-технологічний розвиток суспільства призвели до інтернаціоналізації університетів, в яких збільшується кількість міжуніверситетських, міждисциплінарних програм та курсів. Це дає можливість переходити від реальної до віртуальної освіти, залучаючи до навчання студентів з різним культурним, освітнім та соціальним досвідом. У педагогіці «процес залучення індивіда до системи суспільних відносин, формування його соціального досвіду, становлення й розвитку як цілісної особистості» називається соціалізацією і «передбачає взаємодію людини з соціальним оточенням, яке впливає на формування її певних соціальних якостей та рис, на активне засвоєння й відтворення нею системи суспільних зв'язків». [1, с. 134]

В нашому випадку, соціальне оточення — це міжкультурне онлайн середовище. Природньо, що навчання та викладання в даному середовищі стало нормою та реальністю. Компонентами, необхідними для реалізації полікультурної освіти, є інтеграція змісту, генерування знань, педагогіка справедливості, зменшення упереджень, а також розширення можливостей освітнього закладу та соціальної культури. Отже, мультикультурна освіта є прогресивним підходом до трансформації освіти на основі рівності та соціальної справедливості. Мультикультурне середовище онлайн навчання дозволяє студентам з усіх верств суспільства вільно обговорювати теми, ділитися своїми ідеями та думками, не боячись осудження оточуючого середовища. Таким чином, вони можуть плідно співпрацювати з іншими студентами, розвивати свої навички та розширювати світогляд, що має критичне значення для вирішення проблем сьогодення.

Для того, щоб покращити навчання та академічний успіх студентів з різних культур в онлайн середовищі, викладачі повинні брати до уваги не лише міжкультурний життєвий досвід студентів, а й свій власний. Важливу роль культур в освітньому онлайн процесі досліджували різні науковці. Зокрема, стверджується, що культура лежить в основі всього, що ми робимо задля освіти, чи то навчальна програма, інструктаж, управління, чи оцінка ефективності (Ж. Гей) [2, с. 8]; що культурне різноманіття є ще одним джерелом відмінностей, які слід враховувати в середовищі онлайн навчання, і помилково вважати, що культурне розмаїття ґрунтується лише на етнічних чи національних відмінностях (Г. Хіллз). [3] Також досліджувалися: роль культури у соціальній поведінці, комунікації, когнітивних процесах та педагогічних технологіях (оскільки культурні відмінності в онлайн навчанні включають різні світогляди) (Д. Янг, Л. Олесова, Дж. Річардсон, 2010); вплив культурної демографії студентів на когнітивний розвиток і результати навчання (К. Гунавардена, Л. Лейн, К. Фрешетт, 2012), самосприйняття та досвід навчання студентів з різних культур (Ван Іін, 2007); культурний «розрив» у мультикультурному онлайн навчанні (П. Ібарра, 2000); вплив соціокультурних факторів (культурне походження та різноманітність соціальних мереж) на участь в освітньому процесі. При цьому підкреслювалося, що різний академічний зміст є важливим компонентом успішної «інтернаціоналізованої» навчальної програми (Дж. Міттельмейер, І. Ф. Геліот, Б. Рієнтіс, Д. Уайтлок, 2016).

Ряд інших досліджень були присвячені ролі викладача/інструктора, якому необхідно враховувати вплив культурних факторів на академічну успішність та взаємодію студентів в онлайн середовищі (П. Гомес-Рей, Е. Барбера, Ф. Фернандес-Наварро, 2016), а також методам навчання, які, на думку студентів, сприяють культурному різноманіттю (Ф. Кі, Д. Квак, 2013). Також існує думка, що академічна соціалізація стає набагато

складнішою, коли онлайн простір включає студентів, що не належать до культури, і не є носіями мови навчання (П. Леві, 2007; М. Варшауер, 1998). Метою даного дослідження є аналіз особливостей і проблем академічної соціалізації в міжкультурному онлайн середовищі та ефективності застосування різних методів навчання, які допоможуть вирішити дані проблеми.

Давайте проаналізуємо академічну соціалізацію онлайн з точки зору ролей, які відіграє кожна сторона освітнього процесу (студент, викладач/інструктор). Для досягнення культурної синергії з мультинаціональними студентами викладачам потрібно, в першу чергу, ретельно дослідити власні культурні цінності, упередження тощо, та враховувати традиції, стилі спілкування і суспільну взаємодію своєї полікультурної аудиторії.

Для прикладу візьмемо такий культурний вимір, як дистанція влади. У країнах, де мала дистанція між владою та членами суспільства (німецькомовні та скандинавські країни, країни Балтії, США, Великобританія, Австралія, Нова Зеландія), викладачі/інструктори зазвичай займають менш авторитарну позицію і ставляться до своїх студентів як до рівних, делегуючи їм лідерство у розв’язанні проблем, що сприяє розвитку критичного мислення. Водночас у культурах, де існує велика дистанція між владою та членами суспільства (азійські країни, країни Східної Європи, Латинської Америки, арабськомовні країни та країни Африки), комунікаційні стратегії незалежності у взаємодії з викладачем та студентами є менш помітними; при цьому викладач/інструктор виступає в ролі експерта, який попередньо підбирає зміст програми (згідно навчального плану) і передає готові знання у формі лекцій (накопичення змістових знань, які надходять із авторитетних джерел) з метою успішного складання іспитів. Активна участь студентів дуже обмежена і може сприйматися негативно, якщо вона розглядається як порушення гармонії в колективі. Сумніви чи виклики серед студентів не вітаються. Багато часу приділяється поясненню деталей, а не командній роботі, проєктам чи експериментам. Авторитарна роль викладача стримує розвиток творчості, уяви та самостійного мислення студентів, які є вирішальними елементами їхнього майбутнього та академічного росту. Проте слід додати, що, в свою чергу, збереження контролю дозволяє викладачам уникати нескінченних і відволікаючих дискусій студентів, які можуть виникнути в результаті спонтанних обговорень у західному класі.

Не менш важливим культурним виміром, який необхідно враховувати для ефективної академічної соціалізації в полікультурному онлайн середовищі є контекстуальність. Студенти з висококонтекстуальних країн (Азія, Африка) схильні до непрямого, циркулярного обґрунтування відповіді та опираються на холістичне сприйняття світу.

Водночас низькоконтекстуальні студенти (англо-саксонські та скандинавські країни) надають перевагу прямому, лінійному (причинно-наслідковому) обґрунтуванню. Проте варто зазначити, що у сфері академічного спілкування більшість культур поєднують низьку та високу контекстуальності.

Як бачимо, на міжкультурну академічну соціалізацію (адаптацію) студента в онлайн середовищі впливають індивідуальні фактори (демографічні та особистісні відмінності, попередній життєвий досвід) і групові фактори (схожість та концептуальні відмінності в різних культурах). Інструментом рішення даної проблеми є міжкультурна компетентність, яка дає корисне розуміння цих факторів для застосування відповідних стратегій з метою успішної взаємодії та навчання. Тому, першочергову увагу потрібно приділяти розвитку у студентів «метакультурної компетенції», яка згідно Ф. Шаріфіану є компетентністю, що дозволяє співрозмовникам спілкуватися та обговорювати свої культурні концептуалізації у процесі міжкультурної комунікації. [4, с. 9-10]. Метакультурний спосіб мислення означає не лише розуміння інших культур, а й можливість ефективного функціонування в академічному середовищі. Слід зауважити, що основою метакультурної перспективи є рівноцінність всіх культур, чутливість до культурних особливостей та уникнення конфліктів, а будь-яка різноманітність сприймається як перевага. Отже, розвиток метакультурної компетентності викладача/інструктора та студентів є надзвичайно важливим для подолання проблем академічної соціалізації.

Серед проблем академічної соціалізації студентів слід зазначити наступні:

• труднощі в міжособистісному спілкуванні;

• незадоволеність роллю викладача/інструктора;

• брак часу та заохочень викладача для виконання онлайн-завдань;

• письмові обміни думками, що обмежує здатність розуміти інших і проявити себе;

• потенційні мовні та культурні непорозуміння;

• відсутність невербального спілкування та різна інтерпретація інформації;

• труднощі з пристосуванням до абсолютно нового стилю навчання, вимог, оцінювання тощо.

Для вирішення даних проблем викладачам/інструкторам необхідно:

• змінювати свій стиль викладання, використовуючи широкий спектр стратегій і методів навчання;

• ретельно підбирати візуальні зображення, оскільки студенти з різних культур можуть по-різному інтерпретувати зображення, символи і навіть кольори;

• бути більш гнучкими з термінами виконання завдань (дедлайнами);

• інтегрувати мультимедійні ресурси у дискусії (використання синхронних онлайн форумів, наприклад, Moodle);

• забезпечити постійний доступ до змісту курсу, до викладача/інструктора та допоміжних ресурсів;

• терпимо ставитися до мовних варіацій;

• бути чуйними до міжкультурної рефлексії та спілкування.

Беручи до уваги вищевикладене, слід зазначити, що окрім проблем онлайн навчання, пов'язаних з технологіями (відсутність технічної підтримки, обмеженість у часі, недостатній доступ до Інтернету та зручність використання онлайн-технологій), виклики для онлайн викладання та навчання в глобальному мультикультурному освітньому контексті все більше пов'язані з культурою та лінгвістичною педагогікою. Як бачимо, успішна академічна соціалізація в міжкультурному онлайн середовищі — це ефективна адаптація до даного середовища, що означає застосування власного культурно-життєвого досвіду, вміння протистояти практикам, які можуть перешкоджати розвитку та самоствердженню особистості, а також здатність використовувати схожості та розбіжності культур у ролі засобів подальшої соціалізації. Таким чином, найбільш переконливим виміром викладання та навчання в полікультурному онлайн середовищі є людський фактор (продуктивна співпраця, інтеграція та саморефлексія), що у великій мірі сприяє успішній академічній соціалізації.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

2. Gay, G. (2000). Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice. Multicultural Education Series. New York: Teachers College Press, p.8.

3. Hills, H. (2003). Individual preferences in e-learning. VT: Gower Publishing Company.

4. Sharifian, F. (2013). Globalisation and developing metacultural competence in learning English as an International Language. Multilingual Education, 3(7), 1 - 11.

5. Duff, P. (2010). Language socialization into academic discourse communities. Annual Review of Applied Linguistics, 30, 169—192. https://doi.org/10.1017/S0267190510000048

6. Lin, C.-H., Zhang, Y., & Zheng, B. (2017). The roles of learning strategies and motivation in online language learning: A structural equation modeling analysis. Computers & Education, 113, 75—85. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2017.05.014